

Finansdepartementet
Skattelovavdelingen
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

12. april 2013

Høring - forslag om nye lovbestemmelser for tollkontroll

Vi viser til Finansdepartementets høringsbrev av 4. februar 2013 med vedlagte høringsnotat av samme dato om forslag til nye lovbestemmelser for tollkontroll.

Det foreslås en ny bestemmelse i tolloven som tydeliggjør tollmyndighetenes adgang til å registrere, lagre og sammenstille opplysninger, både sensitive og ikke-verifiserte opplysninger, ved planlegging, målretting og gjennomføring av kontroller.

Departementet foreslår videre en ny bestemmelse i tolloven, som i tillegg til å tydeliggjøre tollmyndighetenes bruk av skjult observasjon, gir hjemmel for tollmyndighetene til å ta i bruk nye elektroniske virkemidler, som for eksempel kameraovervåkning og teknisk sporing og peiling i tollkontrollen.

I tillegg innebærer forslaget også en bestemmelse som begrenser registrertes innsynsrett etter personopplysningsloven, når dette er nødvendig for å ivareta hensynet til gjennomføringen av kontrollen.

Planlegging, målretting og gjennomføring av kontroll

Vi merker oss at det etter Datatilsynets oppfatning er tvilsomt om tolloven i tilstrekkelig grad hjemler registreringen og bruken av sensitive opplysninger i tollmyndighetenes registre. Dette er registre som bl.a. benyttes til planlegging, utvelgelse og gjennomføring av tollkontroller, for eksempel i tilknytning til ulovlig vareførsel eller for å avdekke smugling ved grensepasseringer. Her kan det lagres enkelte sensitive opplysninger etter personopplysningsloven. Mistanke om straffbar overtredelse av tolloven vil for eksempel være en slik sensitiv opplysning. Registrering og lagring av slike opplysninger krever lovhjemmel eller konsesjon fra Datatilsynet, og det vil i hovedsak være denne type sensitive opplysninger som registreres i disse systemene. Opplysninger av ikke-sensitiv karakter som skal registreres, vil være opplysninger som til enhver tid anses å være av betydning for utøvelsen av tollmyndighetenes kontrollvirksomhet.

Norsk Øko-Forum (NØF) støtter forslagene fra departementet om at det er nødvendig å tydeliggjøre bestemmelsene slik at både sensitive og ikke-sensitive opplysninger fortsatt kan registreres og lagres i tollmyndighetenes registre. Dette er opplysninger som er helt sentrale for planleggingen og målrettingen av kontrollene. For at kontrollstøttesystemene kan benyttes

på en effektiv måte i tollkontrollen er det også nødvendig å kunne sammenstille opplysninger elektronisk fra tollmyndighetenes systemer.

Det er viktig at tollmyndighetene kan fortsette praksisen med å registrere og lagre ikke-verifiserte opplysninger basert på egne observasjoner og etter tips fra tredjeparter, herunder fra privatpersoner. Vi forstår ikke helt hva som menes når det i høringsnotatet på s. 15 står at opplysninger fra "privatpersoner" omtales i lovteksten som opplysninger fra "anonyme". Privatpersoner kan være både anonyme og ikke-anonyme kilder, og det bør være klart at bestemmelsen også må gjelde kilder (privatpersoner) som kan være anonyme eller ikke-anonyme. Opplysninger fra privatpersoner er erfaringsmessig helt avgjørende for å kunne avdekke den alvorlige og organiserte kriminaliteten, for eksempel narkotika. I slike saker vil det naturlig nok være gode grunner for at kildene vil være anonyme, ikke minst av hensyn til risikoen for represalier fra de kriminelle. Anonymitet for kilder er viktig for at det i det hele tatt skal være mulig å avdekke og bekjempe denne typen kriminalitet. At opplysninger fra ikke-anonyme privatpersoner kan registreres og lagres, må være helt uproblematisk og det er helt nødvendig at slike opplysninger registreres og lagres og dermed kan benyttes i bekjempelsen av den alvorlige kriminaliteten.

Vi er derfor enig i forslagene om å tydeliggjøre at tollmyndighetene kan registrere og bruke ikke-verifiserte opplysninger om personer og virksomheter fra tredjeparter, enten kildene for opplysningene er anonyme eller ikke.

Vi er enig i det generelle utgangspunktet at personopplysninger ikke skal lagres lenger enn det som er nødvendig ut fra formålet med opplysningene. Behovet for lagring vil kunne variere ut fra hva opplysningene skal brukes til, og det må konkret tas stilling til nødvendigheten eller verdien av å beholde enkelte opplysninger. Vi er imidlertid ikke enig i at det generelt alltid er slik at ikke-verifiserte opplysninger må slettes raskere enn verifiserte opplysninger, selv om det som oftest vil være tilfelle. Det kan være tilfeller der kontroll eller etterforskning av tunge kriminelle miljøer er så omfattende og tidkrevende at også ikke-verifiserte opplysninger vil måtte lagres i en lengre periode.

Observasjoner av vareførselen

Skjult observasjon

For å videreføre gjeldende praksis om skjult observasjon i forbindelse med vareførselen til og fra tollområdet, støtter vi forslaget om en ny bestemmelse i tollloven § 13-10 (første ledd) om å tydeliggjøre tollmyndighetenes adgang til bruk av skjult observasjon av personer og transportmidler for å forhindre og avdekke toll- og avgiftsunndragelser.

Skjult observasjon er et helt nødvendig og adekvat virkemiddel i kontrollarbeidet for tollmyndighetene, slik det også er for andre kontrollmyndigheter innen skatte- og avgiftsområdet både i vårt land og i andre land. Mange og store unndragelser ville ikke være mulig å avdekke eller forhindre dersom det ikke skulle være en slik adgang til å foreta skjult observasjon. For eksempel er det helt nødvendig at det foretas slike observasjoner av fysiske lokaliteter mv. i forkant av aksjoner og uanmeldte kontroller – bl.a. om hvor kontorlokalene befinner seg, hvor mange dører det er inn til lokalene, om det finnes flere aktuelle lokaler osv. Skjult observasjon er også viktig av hensyn til sikkerheten for tjenestemennene, for eksempel om de aktuelle kontrollsubjektene er eller har tilknytning til kriminelle miljøer. Dette blir stadig viktigere med den utviklingen av kriminaliteten vi nå ser, hvor den er mer profesjonell og organisert, mer internasjonal og multikriminell, og ikke minst at den er grovere.

Elektroniske hjelpemidler

Vi ser klart at det er et økende behov for å kunne benytte elektroniske hjelpemidler for å kunne gjennomføre en effektiv tollkontroll. Den økende grensekryssende trafikken og varestrømmen inn til landet, og ikke minst den sterke veksten i arbeidsinnvandringen etter finanskrisen og de store økonomiske problemene i Sør-Europa, aktualiserer dette. Det er et spesielt stort behov for å styrke kontrollen av ulovlige og høyt beskattede varer, som er særlig risikoutsatt. Smuglingen av slike varer er svært lønnsom, og utføres ofte på en profesjonell måte av utenlandske kriminelle som er godt organisert.

Dette fordrer nye metoder fra tollmyndighetene, og vi er enig i at et egnet virkemiddel kan være teknisk sporing av enkelte varetyper og teknisk peiling av kjøretøy. Dette innebærer plassering av elektronisk sender på et objekt, slik at objektets bevegelser kan følges frem til angitt bestemmelsessted for bl.a. å kunne avdekke ureglementert lossing av varer før ankomst. Etter forslaget skal slikt utstyr kunne plasseres på kjøretøy eller varer, men ikke på personer eller håndbagasje.

Vi støtter departementets forslag om at tollmyndighetene kan bruke elektroniske hjelpemidler i kontrollen med vareførselen til og fra tollområdet, med den begrensning som i denne omgang her er foreslått mot personer og håndbagasje.

Kameraovervåkning

Det foreslås å tydeliggjøre lovbestemmelsene når det gjelder bruk av kameraovervåkning som kontrollvirkemiddel i all grensekontroll, ikke bare i tollregion Øst-Norge som i dag gjennomfører et pilotprosjekt med bruk av kameraovervåkning når tjenestemenn er til stede. Kamera- og bildeopptak fra observasjonene skal kunne lagres i inntil ett år.

NØF er enig i at det er behov for en generell lovhjemmel om at tollmyndighetene skal kunne ta i bruk kameraer for å observere den grensekryssende trafikken, enten det er ved grensepasseringer av biler, på flyplasser eller på havneområder. Kameraovervåkning på slike steder må kunne benyttes også når tjenestemennene ikke er til stede, ellers vil ikke kontrollen være tilstrekkelig og det vil være altfor ressurskrevende å kreve tilstedeværelse av tollpersonell døgntilgjengelig ved alle grenseovergangene. Vi forstår at kameraovervåkning kan være et inngrep i personvernet, men vi tror samtidig at de fleste både forstår, påregner og aksepterer at man kan bli observert ved grensepasseringer. For at tollmyndighetene skal kunne få oversikt over den grensekryssende trafikken for bl.a. objektutvelgelse til kontroll, må observasjonene kunne lagres og oppbevares over noe tid, og vi støtter derfor forslaget om lagring i inntil ett år.

Begrensninger i innsynsretten og informasjonsplikten etter tolloven

Vi er enig i at det gjøres unntak fra personopplysningslovens regler om innsynsrett og informasjonsplikt overfor den registrerte når det er nødvendig av hensyn til gjennomføringen av tollkontrollen, eller når det følger av forpliktelser etter overenskomst med annen stat om tollsamarbeid. Utlevering av opplysninger om personer som brukes som grunnlag for utvelgelse av kontrollobjekter vil kunne skade tollmyndighetenes kontrollvirksomhet.

Med hilsen
for Norsk Øko-Forum
Jan-Egil Kristiansen
leder faglig utvalg